

Tento argument je nešťastný, protože kolega Kočnar operuje s něčím, v co onen nebohý muslim věří, ba dokonce věřit musí. Příklad, který udává, není jen ledajaká zvyklost nebo rys islámského náboženství, ale jeho samotný konstituent, axiom, který skotský antropolog Roy Rappaport v rámci náboženství označoval za „poslední posvátný předpoklad“ (ultimate sacred postulate).¹² Žádný muslim (chce-li zůstat muslimem) patrně nemůže předstírat, že nevěří v to, co věří (tedy v to, že Muhammad je Pečet proroků), zcela jistě však může zastávat názor, že ženská obřízka je neislámská zvyklost (i když si mnozí z jeho souvěrců mohou myslet pravý opak) a že Salmana Rushdieho není nutné zabít (protože Bůh si ho zabije sám). Omyly, na které naráží Küng, se pohybují spíše v rovině historických faktů a zvyklostí, nikoli v otázkách víry a jejich obsahu. I když i zde může být „pravdivost“ posuzována mnohem elastičtěji, než je kolega Kočnar ochoten připustit.¹³

To je vše. Víím, nic moc, ale co už byste chtěli: mám vypláchlou hlavu, slintám si na klávesnici, už mi to moc nemyslí a jen tak blábolím. No prostě idiot, IQ houpacího koně.

Polemika s článkem Ondřeje Kočnara

Sylvie Mynarčíková, FF MU, religionistika

Ve svém příspěvku bych ráda reagovala na polemiku Ondřeje Kočnara zveřejněnou v časopise *Sacra* aneb *Rukověť religionisty* v čísle 1/2005 „Jak je to s „vědeckou“ nestranností.“

V celém jeho článku je asi jen jediná věc, se kterou bych mohla souhlasit, a to že neexistuje člověk, který by nebyl tím či oním způsobem zaujatý. Každý vyrůstáme v určitém prostředí, které nás formuje a ovlivňuje. Tvarují nás lidé, se kterými se stýkáme, to zda žijeme ve městě či na vesnici, zda máme či nemáme počítač nebo mobilní telefon a ještě mnoho dalších faktorů, o kterých možná ani nevíme. A to vše dohromady utváří naše názory na svět a jeho celkové vnímání. Ovšem pokud se chceme zabývat takřkajíc „vědeckým bádáním“ (tedy zvláště na poli religionistiky), měli bychom se alespoň pokusit oprostít se od svých vžitých stanovisek a daný problém (tedy náboženství nebo některou jeho součást) nahlížet z co nejméně zaujatého úhlu pohledu. Ne vždy je možné oprostít se od věci, které nás po celý dosavadní život formovaly a pokusit se postulovat zcela nezaujaté stanovisko, ale pokud to jedinec nedokáže, možná by se neměl snažit vydávat se za vědce.

Z příspěvku kolegy Kočnara mám takový pocit, že pro něj nejsilnějším argumentem, proč nemůže být vědec (nebo člověk obecně) nestranný, je, že prostě nábožen-

¹² Roy Rappaport, *Ritual and Religion in the Making of Humanity*, Cambridge 1999.

¹³ Na toto téma nelze než doporučit četbu dnes již klasické knihy Paul Veyne, *Věřili Řekové svým mýtům?*, Praha 1999 (především povídání o Dorzech a leopardech [s. 9–10] je velmi ilustrativní).

ství NEMŮŽE být nahlíženo jako „obyčejný“ předmět výzkumu, že prostě NELZE ze Zjevení udělat něco tak banálního, jako je nějaký ubohý vzoreček. Jak sám říká: „Náboženství, tedy to co snad nejvíc ovlivňuje a uspořádává lidský život, to co se dá považovat za samotný konstituent člověka jakožto člověka, má být nyní nahlíženo jako mrtvý kus obíhajícího kamene, abstraktní hmotný bod nebo jasně čitelný vzoreček.“¹ Zajímalo by mě, kde kolega Kočnar bere tu jistotu, že opravdu každý člověk na světě bere náboženství jako něco, co ho nejvíce ovlivňuje, co je jeho největším konstituentem. Samozřejmě že v jeho životě hraje nějakou roli, ať už hlavní nebo vedlejší, ale pokud se mohou řídit vlastní zkušeností, tak můj život mnohem více než náboženství ovlivňuje třeba taková politika. A řekla bych, že v dnešní době je takových lidí mnohem víc. Náboženství už prostě v životě člověka nehraje tak významnou roli jako kdysi.

Nejsem si také jistá, zda je možné považovat závěť lorda Adama Gifforda, v níž odkazuje 80 000 liber (v tehdejší měně) na výzkum náboženství, při němž „přednášející mají pojednávat o náboženských věcech přísně přírodovědným způsobem srovnatelným s astronomií nebo chemií“² za pouhou nadsázku, jak je o tom přesvědčen kolega Kočnar. Nemohu s jistotou znát pohnutky lorda Gifforda, ale existence určitých indicií mě vede k názoru, že svou závěť myslel přesně tak, jak ji napsal.

Lord Gifford byl především právníkem (což je povolání nadmíru racionalistické), ale mimoto byl i velkým obdivovatelem a v jistém smyslu i žákem Benedictuse de Spinozy (Baruch, Bento 1632–1677).

Benedictus de Spinoza je zakladatelem moderní kritiky Bible a je také mužem, který zpochybnil nejenom Mojžíšovo autorství Tóry, ale také „omezil platnost biblického a judaistického zákona pouze na období samostatného židovského státu.“³ Jedinou platnost přiznal Spinoza pouze obecným etickým principům, protože neodporují racionální a přirozené etice.

A právě z toho, že se řídil učením tohoto muže, by se dalo usuzovat spíše na to, že původním záměrem lorda Gifforda bylo opravdu podrobení náboženství kritickému zkoumání pod drobnohledem vědy a že se ve své závěti nepokoušel o žádnou nadsázku.

Velice zajímavá je také kolegova matematická hra s názory (myslím tím pasáž s názory A a B a C). Na tomto místě asi budu částečně opakovat to, co jsem již řekla výše, ale myslím, že úkolem vědce je dívat se na problém z nezaújatého hlediska. Možná že takový postoj může místy sklouznout k pouhému popisu, ale rozhodně je to lepší, než se snažit ostatním podsouvat svůj vlastní názor na to, která strana je držitelem pravdy a která je pouze obětí klamu, protože v mnoha případech je velice těžké to rozpoznat.

Velmi by mě také zajímalo, podle jakých hledisek chce kolega zkoumat předsudky a dle jeho vlastních slov „ty pravdivé si ponechávat, nepravdivých se pak zbavit.“⁴ Jak mohou být vůbec předsudky pravdivé?

¹ Kočnar, Ondřej, *Jak je to s „vědeckou“ nestranností*, Sacra aneb Rukověť religionisty III/01, 2005, s. 66.

² Horyna, Břetislav – Pavlincová, Helena, *Dějiny religionistiky*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2001, s. 40.

³ Pavlincová, Helena – Horyna, Břetislav (eds.), *Judaismus, křesťanství, islám*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2003, s. 192.

⁴ Kočnar, Ondřej, *Jak je to s „vědeckou“ nestranností*, Sacra aneb Rukověť religionisty III/01, 2005, s. 67.

Také si nemyslím, že je nezbytně nutné všechny lidi na této planetě přirovnávat k „nemyslícím a slintajícím troskám“⁵ a ještě jim dělat kompletní lobotomii. Proč hned používat tak silná slova a přivolávat nejhroší. Lidé jsou sice stádo ovcí, ale člověk je tvor nadmíru inteligentní.

Nedělám si nároky na nějakou Pravdu, ani se nikomu nesnažím nic vnucovat, ale podle mého soudu (a je mi to vštěpováno již od první minuty, kdy jsem usedla do lavic Masarykovy univerzity) pokud bych měla tendence zvat se religionistou, měla bych se také pokusit vzdát se všech svých hodnotících soudů a na věci se dívat pouze a výhradně z co nejméně zaujatého hlediska. Ne vždy je to možné, to uznávám, ale člověk (a vědec religionista především) by se o to měl alespoň ze všech sil snažit.

⁵ Tamtéž.